

Sprawozdanie całościowe ze spotkań panelowych w Instytucie Pedagogiki i Psychologii UJK w ramach projektu "Edukacja dla rynku pracy" finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, poddziałanie 4.1.1 - wzmocnienie potencjału dydaktycznego Uczelni.

W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele środowiska akademickiego (przede wszystkim Wydziału Pedagogicznego UJK), a także reprezentanci instytucji rynku pracy i przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji i organizacji pozarządowych, które mogą zatrudniać absolwentów studiów na Wydziale Pedagogicznym. Zasadniczym celem dyskusji było określenie oczekiwań wobec wykształcenia i przygotowania studentów do istniejącego i prognozowanego zapotrzebowania na rynku pracy.

Uczestnicy 5 spotkań panelowych: Szymon Bauman (Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kielcach); Halina Czerniak (p.o. dyrektora Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach); dr Anna Dybała (zastępca dyrektora Instytutu Ekonomii i Administracji UJK); dr Paulina Forma (Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK); Kamila Jacewicz; Agnieszka Kmiecik (dyrektor biura stowarzyszenia Europa Lokalna); Tomasz Kosiński (prezes fundacji Regionalis); Małgorzata Krawczyk-Blicharska (Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK); Renata Miszczuk (Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK); Tomasz Molęda; Anna Płaneta-Salwa (dyrektor Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 27 w Kielcach); Anna Róg (Instytut Pedagogiki i Psychologii UJK); dr Małgorzata Stawiak-Ososińska (zastępca dyrektora Instytutu Pedagogiki i Psychologii UJK); Jacek Szkurłat (Zakład Pracy Socjalnej UJK); Agnieszka Tercz

Punktem wyjścia dysputy były wyniki raportu opracowanego na zlecenie Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach w II półroczu 2010 roku. Wynika z niego, że osoby z wykształceniem humanistycznym nie są generalnie poszukiwane na rynku pracy; trudno też mówić o występowaniu zawodów deficytowych, szczególnie w sytuacji, w której Urząd Pracy oferuje przedsiębiorcom zatrudniającym nowe osoby środki na ich dodatkowe, kierunkowe wykszolenie. Opierając się na zapotrzebowaniu złożonym do MUP w Kielcach przez zagraniczne firmy z Holandii, Niemiec, Finlandii i Norwegii można stwierdzić, że największe szanse na podjęcie pracy za granicą mają osoby z wykształceniem lekarskim i pielęgniarstwowym, a ponadto opiekunki dla osób starszych, inżynierowie, pracownicy sektora IT, spawacze, operatorzy wózków widłowych, elektrycy, pracownicy hut

aluminium i hipermarketów. Podkreślono, że absolwenci studiów wyższych nie generują długotrwałego bezrobocia i zwykle w ciągu 12 miesięcy znajdują pracę.

Fakt iż absolwenci kierunków pedagogicznych nie znajdują oni dla siebie ofert pracy zgodnych z ich wykształceniem podkreśliła dr Małgorzata Stawiak-Ososińska. Jako przyczyny takiego stanu rzeczy uczestnicy spotkania wskazali:

- brak odpowiedniego wsparcia ze strony władz miejskich, które mogłyby doprowadzić do zwiększenia zapotrzebowania na osoby z wykształceniem pedagogicznym.
- brak środków w szkołach na zatrudnianie doradców zawodowych, gdzie nauczyciele sami muszą wcielać się w rolę doradców.
- traktowanie studiów wyższych nie jako wstępu do poszukiwania pracy, ale raczej czasu na kilkuletnie schronienie przed wejściem na rynek zawodowy.
- brak pełnej świadomości co do wyboru kierunków studiów- wielu studentów dopiero w trakcie praktyk zawodowych dowiaduje się, na czym konkretnie polega ich przyszła praca i w związku z tym wielu studentów nie jest zainteresowanych poszukiwaniem zawodu zgodnie ze swym wykształceniem.
- brak zaangażowania wśród studentów - zaledwie kilkanaście osób na roku wykazuje się przedsiębiorczością i angażuje w pracę kół naukowych, czy zdobywanie doświadczenia zawodowego.
- koncentracja polskiego systemu edukacji jedynie na perspektywie kilku najbliższych lat. Powinno się więcej uwagi skupiać na kształceniu kompetencji i odnajdywania się na rynku pracy. Ludzie powinni stawać się kapitałem tworzącym przewagę konkurencyjną.
- analiza rynku pracy jedynie poprzez podział na pracodawców i pracowników, stron które kierują jedynie roszczenia względem siebie.
- poświęcanie zbyt wiele uwagi przez polskie uczelnie na wzmacnianie pracowitości i posłuszeństwa, a zbyt niewiele na kreatywność studentów
- brak promowania przedsiębiorczości wśród studentów
- prawne ograniczenia dotyczące modyfikacji programów studiów, związane m.in. z podziałem studiów pedagogicznych na dwa szczeble trzy i dwuletnie, w miejsce wcześniejszych 5 lat, co

w znaczący sposób wpływa na brak możliwości pogłębiania wiedzy, wymogi standardów nauczania

- ograniczenie najnowszej ustawy o szkolnictwie wyższym, która zmienia zasady studiowania na dwóch kierunkach.
- zbyt mała liczba godzin przeznaczona na praktyki studenckie, i ich brak na studiach II stopnia
- zbyt duża liczba godzin przeznaczona na teorię w programach studiów
- brak środków finansowych dla Uczelni – co nie pozwala na zwiększenie liczby godzin zajęć praktycznych, a także odpowiednie wyposażenie pracowni,
- trudności formalne - na Uczelniach państwowych wymagana jest zgoda kilku organów na utworzenie nowych potrzebnych na rynku specjalności co wydłuża i utrudnia ten proces
- niewłaściwe wykorzystywanie przez firmy stażystów jako tanich pracowników, w konsekwencji czego wiele osób korzystających z takiej formy wsparcia zatrudnienia wyraża swoje niezadowolenie. Dodatkowo stażyści nie są dopuszczani do merytorycznych zajęć, a wykonują jedynie pomocnicze prace biurowe
- brak umiejętności uczenia się przez studentów, którzy przyzwyczajeni do internetu nie potrafią samodzielnie wyciągać wniosków, poszukiwać informacji, logicznie myśleć, słuchać ze zrozumieniem i co jest przerażające nie widzą potrzeby zmiany tego stanu rzeczy
- brak świadomego wyboru zawodu przez studentów – wielu z nich studiuje z braku innych pomysłów na życie, a wybór kierunku czy też specjalności nie jest podyktowany zainteresowaniami, lecz chęcią zdobycia wyższego wykształcenia, najlepiej na prestiżowej Uczelni
- brak możliwości zatrudniania praktyków do prowadzenia zajęć specjalnościowych na uczelniach – niż demograficzny powoduje bowiem brak godzin do wypełnianie pensum dla etatowych pracowników uczelni

Jako szansę na poprawę tej sytuacji wskazano:

- wzmocnienie działalności III sektora - organizacji pozarządowych i realizowanie przy ich pomocy wielu zadań publicznych – pozwoli to z jednej strony na bardziej efektywne wykorzystywanie funduszy, a z drugiej strony możliwość angażowania młodych osób, które będą zdobywały doświadczenie zawodowe. (wskazują na to praktyki z zagranicy np. w Holandii studenci w ramach swoich zajęć tworzą własne przedsiębiorstwa, ocena ich funkcjonowania jest przedmiotem zaliczenia zajęć. Podobne zasady wprowadzają, także Finowie, kształcący umiejętności pracy zespołowej w ramach projektów "Team Academia".
- pełna weryfikacja umiejętności zdobywanych na uczelni powinna następować w trakcie praktyk i staży zawodowych podejmowanych, już po zdobyciu wykształcenia
- traktowanie stażystów jako asystentów, przy wykonywaniu podstawowych działań przedsiębiorstw.
- stosowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, w tym i dofinansowywaniu staży dla absolwentów
- zwiększenie roli walidacji w procesie nauczania
- zmiana systemu myślenia licealistów i studentów
- zmiana motywacji podejmowania studiów i pracy
- zmiana podejścia do nauki
- nauka młodych ludzi ciekawości świata
- nauka empatii, zachęcania do prac społecznych udziału w wolontariacie, uczestnictwa w pracach organizacji samorządowych
- odpowiednie wychowanie młodego pokolenia, a zwłaszcza kształcenia rodziców, których wiek jest coraz młodszy a podejście do wychowania nacechowane egoizmem, samolubstwem i postawą roszczeniową
- wprowadzenie testów psychologicznych przy przyjmowaniu na studia, a także obowiązkowe zajęcia z I pomocy i savoir-vivru, biurowości.

Kolejnym bardzo istotnym efektem 5-ciu spotkań panelowych było sporządzenie listy wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz kwalifikacji (zgodnie z wymogami KRK) jakich każde ze środowisk oczekuje od absolwentów pedagogiki – studia I, II i III stopnia ze szczególnym uwzględnieniem specjalności doradztwo zawodowe.

Najczęściej powtarzające się stwierdzenia;

Studia I stopnia

Wiedza:

- zna elementarną wiedzę (obejmującą terminologię, teorię i metodologię) o związkach studiowanych tematów z innymi kierunkami humanistycznymi,

Umiejętności:

- umie posługiwać się językiem obcym (angielskim),

- analizuje różne zawody i stanowiska,

- systematycznie gromadzi wiadomości i informacje mogące mieć znaczenie i wartość dla zatrudnienia,

- współpracuje z innymi profesjonalistami i organizacjami, mającym na celu doskonalenie nowych rozwiązań w dziedzinie doradztwa zawodowego

-pomaga sobie w kształtowaniu umiejętności prezentowania swoich kwalifikacji i motywowaniu do stałego ich doskonalenia,

Kompetencje:

- potrafi dyskutować, słuchać, wyciągać wnioski, doceniać i formować argumenty,

- posiada własne zainteresowania artystyczne i docenia doradztwo innych

Postawy:

- ma inicjatywę- zaskakuje „szefa” w realizowaniu zadań, których mu jej nie zlecano,
- przedsiębiorczość, charyzmatyczność, otwartość, pewność siebie, świadomość swoich umiejętności i wartości, otwartość na zmiany,

Studia II stopnia

Umiejętności:

- potrafi kierować zespołem,
- samodzielnie zdobywa wiedzę i rozwija swoje zdolności,
- pomaga w rozwiązywaniu problemów,

Kompetencje:

- trenerskie

Postawy:

- odpowiedzialność, otwartość na zmiany, ciekawość,
- zdolność efektywnego i właściwego wyrażania uczuć,
- umiejętność rozwiązywania konfliktów

Studia III stopnia

Wiedza:

- dysponuje wysokim poziomem wiedzy niezbędnej do samodzielności

Umiejętności:

- używa nowoczesnych form, metod i technik komunikacji do porozumiewania się ze specjalistami z różnych dziedzin,

Jako pojedyncze pomysły wystąpiły stwierdzenia:

Studia I stopnia

Wiedza:

- z zakresu studiów, które ukończył, wiedza teoretyczna,
- na temat jak sprzedać siebie,
- jak używać zdobyte informacje w codziennym życiu,
- w zamiarze przekonań i oczekiwań,
- abstrakcje (modelowa i ogólna),
- posiada podstawową wiedzę ogólną z zakresu studiowanego kierunku,
- orientuje się o dokonaniach i kierunkach rozwoju studiowanego przedmiotu,
- ma szczegółową wiedzę w niektórych zakresach studiowanych tematów,
- orientuje się w zakresie współczesnej kultury,
- został wyposażony w teoretyczną i badawczą wiedzę socjologiczną, pedagogiczną, psychologiczną z zakresu prawa, ekonomii, z zakresu teorii i praktyki doradztwa zawodowego (zawodznawstwo, teorię wyboru zawodu, poradnictwo dla osób bezrobotnych, poradnictwo, dla dzieci i młodzieży, doradztwo zawodowe dla osób niepełno sprawnych),
- języki obce (język angielski ukończony minimum poziomem B2 oraz jeden inny język),
- technologie informacyjne oraz tworzenie profesjonalnych prezentacji biznesowo-multimedialnych,
- znajomość zasad zakładania oraz funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej,

- znajomość zewnętrznych źródeł finansowania, zasady tworzenia biznes planu, zasady planowania kariery, prowadzenie negocjacji i autoprezentacji,

- asertywność w miejscu pracy oraz w biznesie

Umiejętności:

- umie nauczać w języku obcym,

- umie obsługiwać system operacyjny, oraz programy pakietu biurowego,

- umie wykorzystywać technologie informacyjne w pracy/ prowadzeniu zajęć,

- umie prowadzić zajęcia i prezentacje,

- nawiązuje kontakty i swobodnie porozumiewa się z ludźmi (dzieci, młodzież, osoby bezrobotne i niepełnosprawne)

- dostrzega absolutne potrzeby rynku pracy, wspiera klientów w poszukiwaniu pozytywnych rozwiązań w sytuacjach zawodowych,

- przygotowuje klienta do samodzielnego poruszania się na rynku pracy i aktywnego poszukiwania zatrudnienia,

- udziela pomocy w formie grupowych i indywidualnych porad zawodowych młodzieży i osobom dorosłym w wyborze ścieżki edukacyjnej zwodu, szkoleń, planowaniu kariery zawodowej, posługuje się środkami przekazu informacji zawodowej przy zastosowaniu najnowocześniejszych osiągnięć techniki (Internet),

- ustalanie i realia priorytetów,

Kompetencje:

- właściwie interpretuje zjawiska społeczne, przemiany zachodzące w życiu społeczno kulturalnym,

- zna mechanizmy funkcjonowania jednostki grupy w społeczeństwie,

- dostrzega i diagnozuje problemy klientów (bezrobocie, niepełnosprawność, nierówność społeczna)
- rozumie ekonomiczne i społeczne ramy w obrębie, których dokonywane są wyboru zawodu,
- rozumie psychologiczne procesy przejścia ze szkoły do dalszych etapów kształcenia,
- zna teorię rozwoju zawodowego,
- stosuje wiedzę socjologiczną i psychologiczną,
- traktuje jednostkę jako osobę rozwijającą się w relacji z innymi ludźmi,
- językowe, informatyczne, liderskie, przywódcze,
- rozumie istotę samokształcenia,
- przestrzega zasady estetyczne i zawodowe,
- potrafi docenić dziedzictwo kulturowe i tradycje,
- potrafi przygotować prace pisemne oraz występować publicznie.

Postawy:

- rozwija postawę aktywności badawczej (posługiwanie się metodami z zakresu doradztwa zawodowego),
- rozwój poznawczy i osobowy uczących się.

W trakcie spotkań stworzono również programy nauczania dla specjalności

Doradztwo zawodowe

Opiekun osoby starszej (gerontopedagogika)

Kurator sądowy

DORADCA ZAWODOWY

W efekcie ożywionej dyskusji wybrano poniższy zestaw niezbędnych na tej specjalności przedmiotów, którym następnie przypisano określoną liczbę godzin:

1. Coaching 30 h
2. Informacja zawodowa 15 h
3. Metodyka doradztwa zawodowego 10\15 h
4. Narzędzia doradztwa zawodowego 10\15 h
5. Style doradztwa zawodowego 10\15 h
6. Planowanie kariery 15\30 h
7. Poradnictwo zawodowe dla niepełnosprawnych 20 h
8. Przedsiębiorczość 20 h
9. Psychologia pracy 30 h
10. Regulacje prawne 20 h
11. Rozmowa doradcza 30 h
12. Samozatrudnienie 20 h
13. Sytuacja na rynku pracy 10 h
14. Warsztaty komunikacyjne 30 h
15. Zawodoznawstwo 30 h

Do głównych cech doradcy zawodowego zaliczono:

- posiadanie wiedzy gdzie petent powinien pójść by uzyskać poradę np. jak uzyskać dotację na założenie własnej firmy
- potrafić wskazać różne ścieżki rozwoju zawodowego

- z marzeń zrobić cele
- umieć motywować
- cechować się kulturą osobistą i kulturą języka
- znać j. obce i zachęcać do ich nauki

Wskazano na ogólne treści programowe poszczególnych przedmiotów jakie zdaniem uczestników spotkania są niezbędne do prawidłowego kształcenia we wskazanym zawodzie.

PORADNICTWO ZAWODOWE DLA NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Wyjaśnienie podstawowych pojęć: niepełnosprawność, osoba niepełnosprawna, system orzekania o niepełnosprawności, poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych. Analiza dokumentów regulujących poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych: Rezolucja Rady Europejskiej w sprawie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami (1996); Traktat Amsterdamski (1997); Europejska Strategia Zatrudnienia(1997); Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (1997); Deklaracja Madrycka (2002). Omówienie wybranych problemów poradnictwa zawodowego dla osób niepełnosprawnych w Polsce

ZAWODOOZNAWSTWO

Pojęcie, cele, charakter oraz znaczenie zawodoznawstwa w świetle współczesnego rynku pracy. Pojęcie, funkcje i znaczenie pracy dla człowieka. Rola i funkcje charakterystyki zawodowej. Opracowanie charakterystyki "danego" zawodu i porównanie z charakterystyką znajdującą się w Teczках Informacji o Zawodach, zapoznanie z klasyfikacjami, przegląd, porównanie. Klasyfikacja zawodów i specjalności. Istota kwalifikacji, kwalifikacje zawodowe, poziomy kwalifikacji. Nowe tendencje na rynku pracy.

STYLE DORADZTWA ZAWODOWEGO

Omówienie wybranych koncepcji psychologicznych człowieka w zakresie podstawy stylu pracy doradcy: koncepcja behawioralna, humanistyczna i poznawcza. Styl liberalny. Styl dialogowy. Styl dyrektywny. Poradnictwo karierowe. Współczesne scenariusze pracy doradców. Testy i zestawy testowe stosowane w poradnictwie zawodowym - omówienie wybranych narzędzi diagnozujących. Zestawy testowe do samobadania - omówienie wybranych narzędzi. Rozumienie i interpretacja wyników badań predyspozycji zawodowych - wybrane zagadnienia. Multimedialne programy stosowane w poradnictwie zawodowym - wykorzystanie technologii IT w poradnictwie

INFORMACJA ZAWODOWA

Znaczenie informacji w orientacji i poradnictwie edukacyjno-zawodowym. Informacja a podejmowanie decyzji. Źródła informacji. Cechy informacji zawodowej. Zasoby informacyjne stron www. i ich wykorzystanie w poradnictwie. Założenia do tworzenia szkolnej bazy informacji. Orientacja Karierowa i Poradnictwo Karierowe: zmiany terminologii. Wszechstronna orientacja karierowa - kontekst całościowy. Poradnictwo karierowe i edukacja karierowa. Strategie udzielania pomocy psychologicznej w orientacji i poradnictwie karierowym budowanie motywacji, stymulowanie do działania, konstruowanie planów kariery, zarządzanie czasem.

SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Przemiany ekonomiczne a rynek pracy - monitorowanie rynku pracy. Wpływ rozwoju nowoczesnych technologii na strukturę zatrudnienia, innowacyjna gospodarka a rynek pracy, kwalifikacje zawodowe w świetle wymagań rynku pracy. Nowe formy zatrudnienia, a prawo pracy, alternatywne formy zatrudnienia i wynikające z nich korzyści dla pracodawcy i pracownika, uwarunkowania prawne. Zawody deficytowe i nadwyżkowe - teoretyczno-metodologiczne założenia monitoringu zawodów. Rozwój gospodarczy, strategia zatrudnienia a świadczenie usług z zakresu poradnictwa zawodowego. Metody rekrutacji i selekcji pracowników, strategiczne zarządzanie zasobami ludzkimi - strategia personalna, wybrane metody rekrutacji i selekcji.

PODSTAWOWE PRZEPISY PRAWNE REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE SZKOLNEGO DORADCY ZAWODOWEGO.

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (tekst jednolity: Dz. U. z 1996 r., Nr 67, poz. 329 ze zm.)
- *Memorandum uchwalone przez Komisję Europejską w 2000 r.*, jako jedno z 6 głównych założeń wymienia zalecenie dotyczące profesjonalnej pomocy doradczej dla uczniów w zakresie planowania kariery zawodowej.
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz. U. Nr 11, poz. 114), w którym zawarte są postanowienia dotyczące dobrowolności i nieodpłatności udzielanej pomocy, form pomocy pedagogiczno-psychologicznej (indywidualne i grupowe zajęcia związane w wyborem kierunku kształcenia i zawodu, porady dla uczniów), oraz podmiotów organizujących i udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dyrektor szkoły lub placówki, pedagog, psycholog, logopeda, doradca zawodowy).
- *Strategia Rozwoju Kształcenia Ustawicznego do roku 2010 przyjęta przez Radę Ministrów 8 lipca 2003 r.* jako jeden z priorytetów uznaje tworzenie zasobów informacyjnych w zakresie kształcenia ustawicznego i rozwoju zasobów doradczych.
- *Rezolucja Rady Unii Europejskiej z 18 Maja 2004 - 9286/04* jako najważniejszy do tej pory dokument wydany przez Unię Europejską dotyczący poradnictwa zawodowego, w którym zawarty jest postulat, iż „wszyscy obywatele Europy powinni mieć dostęp do usług związanych z poradnictwem, informacją zawodową i planowaniem kariery na każdym etapie swojego życia”.

NARZĘDZIA WYKORZYSTYWANE W PRACY DORADCY ZAWODOWEGO

1. Testy i kwestionariusze:

- Bateria Testów Uzdolnień Ogólnych BTUO
- Formalna Charakterystyka Zachowania-Kwestionariusz Temperamentu FCZ-KT
- INTE

- Inwentarz osobowości EPQR
- Inwentarz osobowości NEO-FFI
- Kwestionariusz Kompetencji Społecznych KKS
- Kwestionariusz Osobowości EPQR
- Kwestionariusz Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych CISS
- Kwestionariusz Uzdolnień Przedsiębiorczych KUP_ MPP
- Kwestionariusz Zainteresowań Zawodowych KZZ
- Metoda Thomas International
- Skala Inteligencji WAIS-R - PL
- Test Matrycy Ravena – Standard TMS
- Wielowymiarowy Kwestionariusz Preferencji WKP
- Autotest do badania zainteresowań i preferencji zawodowych,
- Inwentarz zainteresowań (autorzy: Anna Frydrychowicz, Jadwiga Jaworska, Teresa Woynarowska, Andrzej Matuszewski (1994)),
- Kwestionariusz „Moja Kariera” (opracowany na podstawie: Scheina E.H. (1990). Career Anchors. Discovering your Real Values. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeifer Printing, tłumaczenie za zgodą autora A.Paszowska-Rogacz),
- Kwestionariusz osobowościowy Hartmana,
- Kwestionariusz preferencji zawodowych Hollanda,
- Kwestionariusz Ról Zespołowych (opracowanie na podstawie autoryzowanego przekładu Barbary Kożusznik i Doroty Ekiert Grabowskiej (1994) oraz badań walidacyjnych Stanisława A. Witkowskiego i Sławomira Ilskiego (2000)),
- Kwestionariusz Uzdolnień Przedsiębiorczych (KUP) – Nosal 1990 – dla osób posiadających doświadczenie zawodowe jak i absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, młodych poszukujących pracy,
- Miasteczko Zainteresowań Zawodowych – przeznaczone dla osób o wykształceniu ponadgimnazjalnym (Autor: Czesław Noworol).

- Popularny Kwestionariusz Inteligencji Emocjonalnej (autorzy testu: Aleksandra Jaworowska, Anna Matczak, Anna Ciechanowicz, Joanna Stańczak, Ewa Zalewska),
- Popularny Test Inteligencji - program do samobadania (autor: Zespół Pracowni Testów Psychologicznych),
- Repertorium Kompetencji Zawodowych (jako że projekt zakłada pracę z młodzieżą uczącą się w ZSZ i Technikach),
- Wielowymiarowy Kwestionariusz Preferencji WKP (autorzy testu: Anna Matczak, Aleksandra Jaworowska, Anna Ciechanowicz, Ewa Zalewska, Joanna Stańczak (2006)

2. Filmy

- Planowanie kariery,
- Techniki negocjacji,
- Zakładam firmę,
- Jak pokonać stres,
- Kalejdoskop zawodów.

Filmy z serii AUTOPREZENTACJA:

- Jak wyrzeć dobre wrażenie w pracy?
- . Savoir vivre w pracy.
- . Mowa ciała w praktyce.

Filmy z serii PIERWSZA PRACA:

Gdzie i jak szukać pracy?

- Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej.
- Rozmowa kwalifikacyjna.

3. Programy multimedialne

Piramida Kariery,

Indywidualny Planer Kariery.

4. Materiały zawodoznawcze

- Przewodniki po zawodach
- Charakterystyki zawodów
- Teczki Informacji o Zawodach
- Informatory o szkołach wyższych
- Informatory o lokalnych instytucjach szkolących
- Klasyfikacja Zawodów i Specjalności (MGPIPS)
- Ulotki o zawodach
- Informatory o lokalnych placówkach oświatowych
- Klasyfikacja Zawodów Szkolnictwa Zawodowego
- Opisy stanowisk pracy
- Filmy
- Katalogi opisujące poszczególne branże zawodowe
- Prezentacje pracodawców

5. Bazy danych wymaganych w doradztwie zawodowym

ROZMOWA DORADCZA

Relacje doradcy z uczniem, charakterystyka klienta, rozmowa doradczej w wieku szkolnym, etapy i wymogi formalne rozmowy doradczej oraz warsztatu pracy i wiedzy przydatnej w rozmowie doradczej, jak również wniosków opracowanych na podstawie praktycznych doświadczeń doradców zawodowych pracujących w szkołach. Warsztaty

METODYKA DORADZTWA ZAWODOWEGO

Specyfika pracy i wymagania formalne doradcy zawodowego. Doradztwo zawodowe w systemie urzędów zatrudnienia. Doradztwo edukacyjne w systemie oświatowym. Warsztat doradcy zawodu w

indywidualnym poradnictwie zawodowym. Specyfika procesu doradztwa indywidualnego (budowanie związku doradczego, czynniki wpływające na proces doradczy, cechy klienta i doradcy, rodzaje rozmów wstępnych). Warsztat doradcy zawodowego w poradnictwie grupowym Zastosowanie testów w poradnictwie. Zadania i misja: szkolnego doradcy zawodowego, doradcy oświatowego, doradcy w PUP, doradcy w biurze karier, doradcy w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Warsztat doradcy zawodowego w Powiatowym Urzędzie Pracy. Zakres działalności i specyfika pracy Szkolnego doradcy zawodu (SZOKi). Doradca zawodowy w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Praktyczne ćwiczenie umiejętności doradczych

PSYCHOLOGIA PRACY

Przedmiot psychologii pracy. Człowiek w środowisku pracy. Psychologiczne mechanizmy regulujące działanie człowieka. Psychologiczna analiza procesu pracy. Społeczne aspekty zakładu pracy. Grupy społeczne w zakładzie pracy. Psychospołeczne mechanizmy kierowania zespołami pracowniczymi. Style kierowania a psychologia przywództwa. Stres pracy, konflikty społeczne oraz mobing w zakładzie pracy. Metody radzenia sobie ze stresem. Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie. Metody poznawania sytuacji społecznej w zakładzie pracy. Człowiek wobec zagrożeń zdrowia i życia w środowisku pracy. Psychologiczne uwarunkowania zmęczenia, metody zapobiegania nieszczęśliwym zdarzeniom.

PLANOWANIE KARIERY

Pojęcie i znaczenie planowania karier. Determinanty i typy kariery zawodowej: Sześciokątny model zawodowych preferencji J. L. Hollanda. Koncepcja „kotwic” E. H. Scheina. Kariera zawodowa i etapy jej rozwoju na tle cyklu życia człowieka. Indywidualne planowanie kariery a problem dostosowania i niedostosowania do pracy. Fazy planowania karier z punktu widzenia pracownika. Planowanie karier w organizacji. Zarządzanie karierą zawodową – ujęcie tradycyjne i współczesne. Podstawowe strategie rozwoju kariery zawodowej. Wybrane sposoby oddziaływania na kariery zawodowe: Planowanie ścieżki kariery zawodowej. Szkolenia zawodowe. Doradztwo indywidualne. System ocen okresowych. Zasady konstrukcji planu ścieżki kariery zawodowej. Kariera zawodowa a kompetencje

emocjonalne. Programy rozwoju kariery zawodowej w praktyce gospodarczej. Możliwe rezultaty planowania karier.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Sposoby definiowania przedsiębiorczości. Psychologiczne podstawy. zachowań przedsiębiorczych. Postawy sprzyjające przedsiębiorczości. Cechy dobrego przedsiębiorcy. Orientacja przedsiębiorcza. Typy przedsiębiorczości i organizacji przedsiębiorczych. Przedsiębiorczość wewnętrzna i zewnętrzna. Analiza otoczenia i poszukiwanie szans w otoczeniu – generowanie pomysłów. Analiza ryzyka przedsięwzięcia. Planowanie przedsięwzięć. Przygotowanie biznesplanów. Techniki finansowego i organizacyjnego wspierania przedsiębiorczości. Instytucjonalne formy wspierania przedsiębiorczości. Czynniki decydujące o sukcesie firmy. Problemy zarządzania przedsiębiorstwem – zarządzanie strategiczne, finanse, innowacje, zarządzanie procesami, zarządzanie zmianą. Marketing w małym przedsiębiorstwie. Formy współpracy międzynarodowej.

SAMOZATRUDNIENIE

Pojęcie samozatrudnienia. Poznanie zasad jak od postaw przedsiębiorstwo, rozwijać je, zarabiając w ten sposób na życie i czerpiąc z tego satysfakcję zawodową. Zasady pracy jako wolny strzelec. Sytuacja osób którzy ze względu na spodziewane korzyści ekonomiczne albo nakłonieni do tego przez pracodawcę, podejmują czy kontynuują karierę pracowniczą, działając formalnie w ramach prowadzonej przez siebie pozarolniczej działalności gospodarczej. Podstawy prawa pracy, ubezpieczeń, księgowości, administracji.

COACHING

Cechy dobrego coacha . Typy coachingu. Metody coachingu. Gdzie prowadzić coaching?

Proces coachingu. Narzędzia i techniki. Formy coachingu. Coaching a doradztwo i terapia. Kluczowe etapy coachingu. Rozmowa coachingowa. Skuteczny coach. Kompetencje pracownika. Coaching w biznesie. Zarządzanie coachingiem zespołu

WARSZTATY KOMUNIKACYJNE

Jak lepiej rozumieć siebie i innych w procesie komunikacji? Nieporozumienia i możliwość ich unikania. Cechy dobrego komunikatu. Co chcę zakomunikować. Co mówię o sobie. Co myślę o tobie i jaki jest nasz wzajemny stosunek. Do czego chciałbym cię nakłonić. Komunikaty rodzica, dziecka i dorosłego. Rodzaje transakcji. Filozofia „każdy wygrywa”. Asertywna komunikacja. Jak nie naruszać cudzego terytorium? Komunikacja ukierunkowana na cel - psychologia perswazji: Podstawowe formy dialogu. Techniki i taktyki prowadzenia rozmów. Prawa i techniki argumentacji. Etyczne aspekty perswazji. Język ciała.

OPIEKUN OSOBY STARSZEJ - GERONTOPEDAGOGIKA

W efekcie ożywionej dyskusji w przypadku opiekuna osoby starszej stwierdzono: po pierwsze że jest to bardzo przyszłościowy zawód w wyniku starzenia się społeczeństwa;

po drugie, że specjalność tę warto nazwać gerontopedagogika gdyż współczesne spojrzenie na opiekuna osoby starszej ulega zmianie zwłaszcza na zachodzie. Dziś nie wystarczy umiejętność gotowania, sprząwania czy zmiany pampersów, konieczne są też takie umiejętności jak: konwersacja, zapewnienie rozrywki podopiecznemu, obsługa wszelkiego rodzaju sprzętu nie tylko medycznego ale też audio i video, a także znajomość podstaw dietetyki, farmacji, technik relaksacji;

po trzecie podkreślano ogromne znaczenie osobowości osoby zajmującej się starszymi ludźmi. Opiekun powinien mieć dużą odporność psychiczną być osobą otwartą, tolerancyjną, Student przed podjęciem nauki na tej specjalności przede wszystkim powinien odbyć praktyki np. w domu seniora i zostać poddany testom psychologicznym. Wymaga tego specyfika zawodu.

Wybrano poniższy zestaw niezbędnych na tej specjalności przedmiotów:

1. Organizacja czasu wolnego
2. Promocja zdrowia
3. Etyka
4. Choroby wieku podeszłego
5. Technika pielęgnacji osoby starszej
6. I pomoc przedmedyczna
7. Psychogeriatrya
8. Psychologia
9. Rehabilitacja i fizjoterapia
10. Podstawy prawa i jego regulacje
11. Metodyka pracy z podopiecznym
12. Obsługa sprzętu (medycznego i wszelkiego innego np. DVD)
13. Podstawy dietetyki
14. Podstawy przedsiębiorczości
15. Terapia zajęciowa
16. Diagnoza psychopedagogiczna
17. Polityka społeczna
18. Innowacje w opiece
19. Demografia

Podkreślono wagę dużej ilości praktyk i warsztatów. Wskazano na ogólne treści programowe poszczególnych przedmiotów jakie zdaniem uczestników spotkania są niezbędne do prawidłowego kształcenia we wskazanym zawodzie.

ORGANIZACJA CZASU WOLNEGO

Czas wolny - pojęcia i definicje. Modele i formy spędzania czasu wolnego. Zdrowotne znaczenie czasu wolnego. Wychowawcze i kulturotwórcze znaczenie czasu wolnego. Planowanie i organizacja czasu wolnego. organizowaniu spotkań, wyjazdy do teatru, wycieczki krajoznawcze, wycieczki rowerowe, udział w ćwiczeniach rehabilitacyjnych (fitness) pokaz przyrządzania i degustacja różnych potraw (tradycyjnych i regionalnych), wystawa "sztuki rękodzieła"(haft, robótki ręczne, itp.), zapraszanie specjalistów różnych dziedzin, współpraca ze szkołą (udział w kursach komputerowych, organizowanie wspólnych imprez, itp.), potańcówki. Bloki czasu wolnego. Reguły planowania czasu. Zasady organizowania czasu wolnego. Biologiczny zegar człowieka. Syndrom zmarnowanego czasu. Bariery w organizowaniu czasu wolnego. Instytucje formalne: placówki oświatowe, zakłady pracy, domy pomocy społecznej. Instytucje nieformalne: instytucje społeczne, w tym organizacje pozarządowe, instytucje upowszechniania kultury, środki masowego przekazu, rodzina. Profilaktyka samotności i osamotnienia osób starszych.

PROMOCJA ZDROWIA

Zdrowie, promocja zdrowia, edukacja zdrowotna, zapobieganie chorobom. Historia promocji zdrowia. Cele i obszary działań promocji zdrowia. Promocja zdrowia w miejscu pracy. Promocja zdrowia w placówkach opieki zdrowotnej. Zasady opracowywania, wdrażania i ewaluacji programów promocji zdrowia. Etapy działania i środki dydaktyczne w edukacji zdrowotnej. Kształtowanie postaw prozdrowotnych w różnych okresach rozwoju człowieka. Zachowania zdrowotne. Styl życia. źródła i zasady finansowania oraz pozyskiwania środków na promocja zdrowia.

ETYKA

Wartość i godność osoby. Normy moralności i odpowiedzialności. Zagadnienia etyczne w geriatric. Opiekun osoby starszej jako zawód i rola społeczna (kształcenie, status prawny). Osobowość opiekuna (struktura, potrzeby i poczucie kontroli) a kategoria odpowiedzialności zawodowej i etycznej. Prawa i obowiązki człowieka względem siebie. Obowiązek poszanowania dóbr duchowych człowieka.

CHOROBY WIEKU PODESZŁEGO

Zmiany w wyglądzie człowieka starego, narządach zmysłów oraz narządach wewnętrznych. Zmiany charakterologiczne związane z procesem starzenia się – ich przebieg i następstwa. Pojęcie niesprawności i niepełnosprawności. Określenie sprawności osoby starszej z punktu widzenia medycznego, psychologicznego i socjologicznego. Problemy opiekuńcze i pielęgnacyjne występujące u podopiecznych z niesprawnością i niepełnosprawnością. Różnice objawów chorobowych u osób starszych oraz związane z tym trudności diagnostyczne. Schorzenia układu narządów ruchu: osteoporoza, choroba zwyrodnieniowa stawów, reumatoidalne zapalenie stawów, złamania, amputacje. Walka z bólem. Choroby układu krążenia - choroba wieńcowa serca, nadciśnienie tętnicze, zastoinowa niewydolność krążenia, miażdżyca, Żyłki kończyn dolnych, udar mózgu. Choroby układu oddechowego - zapalenie oskrzeli, zapalenie płuc, astma, gruźlica płuc, rozedma płuc. Obserwacja podstawowych parametrów Życiowych - tętno, ciśnienie, temperatura, oddech. Choroby układu pokarmowego - zatrucia, zaparcia, biegunki, nieżyty przewodu pokarmowego. Zaburzenia odżywiania - otyłość, niedożywienie białkowo-energetyczne, anemia z niedoboru. Cukrzyca. Przewlekła niewydolność nerek. Nietrzymanie moczu i stolca. Choroba Alzheimera. Choroba Parkinsona. Upośledzenie funkcji narządów zmysłów. Infekcje sezonowe występujące u osób starszych – przeziębienie, grypa, katar, gorączka. Fazy procesu umierania.

TECHNIKA PIELĘGNACJI OSOBY STARSZEJ

Obserwacja ciepłoty ciała, sposób i miejsce pomiaru ciepłoty ciała. Obserwacja tętna: cechy tętna, sposób i miejsce pomiaru. Obserwacja ciśnienia tętniczego krwi, zasady i technika pomiaru. Obserwacja oddechu, rodzaje oddechu, zaburzenia w oddychaniu, technika pomiaru

oddechu. Pomiar glikemii przy pomocy glikometru. Przygotowanie podopiecznego do samoobserwacji i samoopieki. Utrzymanie czystości osobistej podopiecznego i jego otoczenia. Ślanie łóżka, zmiana bielizny pościelowej i osobistej. Zmiana pozycji podopiecznego, przemieszczanie się osoby starszej z łóżka na wózek inwalidzki, na krzesło, fotel. Pozycje w łóżku. Higiena osób z zaburzeniami wydalania. Zapewnienie podopiecznemu komfortu i bezpieczeństwa oraz poszanowanie godności osobistej. Odparzenia i odleżyny, przyczyny, zapobieganie. Przykurcze: przyczyny, zapobieganie. Powikłania oddechowe: przyczyny, zapobieganie. Przygotowanie pomieszczeń i sprzętu dla osoby starszej. Utrzymanie właściwego mikroklimatu w pomieszczeniach. Sposoby wietrzenia pomieszczeń. Oświetlenie. Walka z hałasem. Sprzątanie najbliższego otoczenia osoby starszej oraz mieszkania. Higiena bielizny osobistej i pościelowej, odzieży i obuwia. Monitorowanie przyjmowania leków zaleconych przez lekarza. Pomoc podopiecznemu w realizacji opłat, załatwianiu spraw w urzędach. Dobór środków służących do utrzymania czystości otoczenia podopiecznego.

I POMOC PRZEDMEDYCZNA

Wezwanie pomocy. Wstrząs. Układ kostny człowieka. Najważniejsze narządy wewnętrzne człowieka. Zabezpieczenie miejsca wypadku. Poszkodowany przytomny, nieprzytomny – definicje. Poszkodowany nieprzytomny – postępowanie. Poszkodowany przytomny – postępowanie. Pozycja boczna ustalona. ABC reanimacji. Reanimacja - algorytm postępowania. Rana – definicja. Krwotoki - rodzaje, postępowanie. Zwichnięcia i skręcenia - definicje postępowania. Złamanie; uraz kręgosłupa, miednicy, głowy, klatki piersiowej. Przegrzanie i przechłodzenie. Oparzenia i odmrożenia. Zakrzuszenie. Zatrucia.

PSYCHOGERIATRIA

Zapoznanie z zaburzeniami w zachowaniu i chorobami psychicznymi występującymi u osób starszych. Zaburzenia świadomości i depresje. Psychozy. Postępowanie w takich przypadkach.

PSYCHOLOGIA

Główne kierunki psychologii jako nauki o człowieku i jego funkcjonowaniu, geneza. Główne kierunki w psychologii. Biologiczne podstawy psychiki człowieka. Pojęcie procesów psychicznych. Procesy percepcyjne. Wzrok. Słuch. Kinezyka. Myślenie. Operacje umysłowe. Myślenie twórcze. Rozwiązywanie problemów. Podejmowanie decyzji. Procesy decyzyjne. Procesy przewidywania. Emocje. Motywacje. Osobowość. Pamięć. Rodzaje pamięci. Teorie pamięci. Uczenie się. Rodzaje uczenia się. Język. Funkcje języka. Percepcja mowy. Temperament. Typologie temperamentu. Właściwości temperamentu. Inteligencja. Teorie inteligencji. Pomiar inteligencji. Talent. Miejsce psychologii wśród innych nauk o człowieku. Metody badawcze w psychologii. Badania podstawowe i diagnostyczne. Poznawanie innych i samego siebie. Psychologiczne i biologiczne ujęcie rozwoju człowieka. Psychologia różnic indywidualnych: osobowość, inteligencja, temperament, style poznawcze, style działania, typy umysłu, związek różnic indywidualnych ze sprawnością uczenia się szkolnego. Główne teorie rozwoju człowieka. Czynniki sprzyjające rozwojowi człowieka i hamujące jego rozwój, stadia rozwojowe a możliwości i zadania wychowania: zapis genetyczny, stymulacja zewnętrzna, edukacja; negatywny wpływ deprivacji poznawczej i emocjonalnej, zaniedbania wychowawcze, deficyty totalne i parcjalne; możliwości i preferencje w kolejnych stadiach rozwojowych, koncepcje wspierania rozwoju, dostosowanie strategii edukacyjnych do kolejnych stadiów rozwojowych, błędy dydaktyczne, błędy wychowawcze. Przystosowanie emocjonalno-społeczne w grupie rówieśniczej; dojrzewanie emocjonalne, socjalizacja, opanowywanie umiejętności radzenia sobie ze stresem, nabywanie umiejętności rozwiązywanie konfliktów. Rodzinne uwarunkowania rozwoju: rola kontaktów z rodzicami, wpływ atmosfery rodzinnej, wzory osobowe, style wychowania. Zaburzenia zachowań: kryzysy rozwojowe, zaburzenia emocjonalne, zaburzenia socjalizacji, niedorozwoje, zaburzenia sfery językowej (dysleksja, dysgrafia, dyskalkulia), zapobieganie i terapia zaburzeń. Psychika i zachowania osoby starszej.

REHABILITACJA I FIZJOTERAPIA

Definicja i fizjologiczne podstawy rehabilitacji, kompleksowość rehabilitacji, środki oddziaływania w rehabilitacji, uwarunkowania skuteczności i przeszkody w rehabilitacji, postępowanie rehabilitacyjne a profilaktyka inwalidztwa, specyfika rehabilitacji w schorzeniach układu ruchu, krążeniowo-oddechowego, nerwowego i osób w wieku geriatrycznym. Ćwiczenia w zakresie: oceny sprawności układu ruchu w warunkach statycznych i dynamicznych, zabiegi ortopedyczne pomocnicze w ortopedii, traumatologii i reumatologii, profilaktyka i fizjoterapia następstw unieruchomienia, fizjoterapia osób operowanych z powodu następstw chorób reumatycznych, klinika i zasady fizjoterapii w chorobach naczyń obwodowych oraz w wybranych chorobach metabolicznych, zasady prewencji pierwotnej i wtórnej chorób układu krążenia, metody rehabilitacji w chorobach układu oddechowego, zasady postępowania fizjoterapeutycznego u osób ze wzmożonym lub obniżonym napięciem mięśni, terapia p/bólowa, usprawnianie osób z chorobami przewlekłe postępującymi, dobór zaopatrzenia ortopedycznego.

PODSTAWY PRAWA I JEGO REGULACJE

Podstawy prawa karnego. Zasady ponoszenia odpowiedzialności karnej. Pojęcie i klasyfikacja czynów zabronionych; przestępstwa i wykroczenia. Pojęcie i rodzaje winy, okoliczności ją wyłączające. Formy stadialne i zjawiskowe przestępstwa. Kary i środki karne, zasady wymiaru kary. Karnoprawna ochrona obrotu gospodarczego. Zarys postępowania karnego. Wybrane zagadnienia prawa administracyjnego i finansowego. Pojęcie administracji publicznej. Rodzaje administracji rządowej. Szczeble i organy administracji samorządowej. Prawne formy działania administracji. Zasady postępowania administracyjnego. Zakres regulacji materialnego prawa administracyjnego. Pojęcie i zakres prawa finansowego. Podstawowe zasady prawa budżetowego, dewizowego i celnego. Definicja podatku, zasady podatkowe. Powstawanie i wygasanie zobowiązań podatkowych. Polski system podatkowy. Elementy publicznego prawa gospodarczego. Pojęcia działalności gospodarczej i przedsiębiorcy. Konstytucyjne i ustawowe zasady działalności gospodarczej. Reglamentowane rodzaje działalności gospodarczej. Struktura i rola Krajowego Rejestru Sądowego. Obowiązki przedsiębiorcy podejmującego działalność gospodarczą. Prawne instrumenty ochrony konkurencji i konsumentów. Ochrona własności przemysłowej. Zarys prawa cywilnego. Zastosowanie cywilnoprawnej metody regulacji stosunków społecznych. Zdolność prawna i do czynności prawnych,

przedstawicielstwo. Pojęcie i rodzaje osób prawnych. Przedmiot stosunku cywilnoprawnego, dobra niematerialne, definicja i podział rzeczy. Pojęcie prawa rzeczowego. Treść prawa własności oraz innych praw rzeczowych. Czynności prawne, oświadczenia woli, wady oświadczeń woli, forma czynności prawnych. Powstawanie i elementy stosunków zobowiązaniowych. Pojęcie i rodzaje umów cywilnoprawnych. Pojęcie i rodzaje świadczenia, szczególne znaczenie świadczeń odszkodowawczych. Zasady i przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej. Pojęcie spadku i dziedziczenia, rodzaje dziedziczenia. Zarys prawa handlowego. Wspólne zagadnienia spółek handlowych. Zasady odpowiedzialności za zobowiązania w spółkach osobowych. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych. Tworzenie spółek kapitałowych. Wkład, udział, akcja, kapitał zakładowy, majątek spółki kapitałowej. Organy spółek kapitałowych i ich kompetencje. Pojęcie i charakterystyka czynności handlowych. Najczęściej stosowane w obrocie gospodarczym umowy cywilnoprawne. Pojęcie przekazu i jego wykorzystanie w instytucji weksla trasowanego. Zobowiązania z weksli i czeków. Elementy innych dyscyplin pokrewnych prawu cywilnemu. Pojęcie, zakres i źródła prawa pracy. Powstawanie i wygasanie stosunków pracy. Podstawowe prawa i obowiązki stron stosunku pracy. Rodzaje postępowań cywilnych. Zarys przebiegu postępowania cywilnego

METODYKA PRACY Z PODOPIECZNYM

Charakterystyka postaw opiekuna wobec podopiecznego. Rola opiekuna w różnych grupach podopiecznych. Umiejętności opiekuna niezbędne w pracy z podopiecznym. Rola opiekuna jako rzecznika osoby starszej w systemie pomocy społecznej. Projekt socjalny jako narzędzie pracy opiekuna osoby starszej. Planowanie działań. Fazy projektowania. Ewaluacja bieżąca uzyskiwanych rezultatów. Multiplikacja zrealizowanych projektów. Pojęcia: partnerstwo, tolerancja, szacunek, akceptacja, stopniowanie wymagań, pokonywanie trudności, podmiotowe podejście, powtarzanie oddziaływań, wdrażanie do samodzielności, motywacja do wprowadzania zmian. Specyfika pracy z podopiecznym: starym, przewlekle chorym, niepełnosprawnym ruchowo i intelektualnie. „Trudny podopieczny” – określenie istoty problemu. Wykorzystanie superwizji w pracy z trudnym podopiecznym.

PODSTAWY DIETETYKI

Poznanie podstaw żywienia dietetycznego oraz racjonalnego żywienia w różnych okresach życia człowieka. Zdobycie wiedzy do samodzielnego opracowania założeń i oceny indywidualnej diety w różnych stanach chorobowych, oraz zaplanowania i oceny wartości ustalonego jadłospisu. Podstawy żywienia dietetycznego, rodzaje diet. Żywnienie człowieka w zdrowiu i chorobie. Żywnienie chorych ze zwiększonym katabolizmem.

TERAPIA ZAJĘCIOWA

Poznania zasad prowadzenia terapii mających na celu poprawę samopoczucia osób starszych takich jak: chromoterapia, teatroterapia, biblioterapia, ateterapia, kulturoterapia, muzykoterapia i inne.

DIAGNOZA PSYCHOPEDAGOGICZNA

Pojęcie diagnozy, rodzaje oraz typy diagnoz. Etapy procesu diagnozowania. Opis potrzeb i problemów podopiecznych. Stosowanie w pracy opiekuna osób starszych metod, technik i narzędzi diagnozy ze szczególnym uwzględnieniem: wywiadu, rozmowy, obserwacji, i badania dokumentów.

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Przedsiębiorczość i przedsiębiorca - terminologia. Rodzaje przedsięwzięć. Innowacje jako źródło przedsiębiorczości. Decyzja startu przedsięwzięcia oraz wyboru jego formy organizacyjno-prawnej. Ochrona patentowa. Źródła finansowania przedsięwzięć. System finansowy małych firm. Biznes plan oraz procedura jego opracowania. Cechy osoby przedsiębiorczej. Czynniki przedsiębiorczości. Rodzaje przedsiębiorczości. Etyka w prowadzeniu interesów i w biznesie. Normy moralne, zachowania humanitarne a humanistyczne . humanizm w życiu społeczno-gospodarczym. Funkcjonowanie rynku i

gospodarki rynkowej. Klasyfikacja rynków. Pieniądz cechy, funkcje. Popyt, podaź, równowaga rynkowa, czynniki równowagi. Funkcje i cele podmiotów gospodarczych. Klasyfikacja podmiotów gospodarczych. Gospodarstwo domowe i prawa konsumenta. Funkcje i cele gospodarstw domowych. Pojęcie konsumenta. System zabezpieczeń emerytalnych, fundusze emerytalne. Ubezpieczenia zdrowotne, kasy. Pojęcie, cechy i cele przedsiębiorstw. Formy organizacyjno-prawne. Majątek przedsiębiorstwa, formy pozyskiwania kapitału. Koszty i przychody. Ryzyko w działalności gospodarczej.

INNOWACJE W OPIECE

Poznanie nowych rozwiązań w zakresie opieki nad osobami starszymi. Zapoznanie z rozwiązaniami w tym zakresie w innych krajach.

POLITYKA SPOŁECZNA

Wprowadzenie do nauki o polityce społecznej. Kwestia społeczna jako wyraz nierówności współczesnego świata. Systemy wartości w polityce społecznej. Modele polityki społecznej. Podmioty polityki społecznej: globalne, regionalne, krajowe, lokalne. Ustawodawstwo socjalne – międzynarodowe i krajowe. Fundusze celowe w polityce społecznej. Europejska polityka społeczna. Globalna polityka społeczna. Społeczne problemy rodziny i jej bytu. Praca w polityce społecznej i jej ochrona. Polityka ochrony zdrowia. System zabezpieczenia społecznego. Przywileje branżowe. Polityka mieszkaniowa. Pomoc społeczna-wsparcie ubogich i walka z biedą.

OBSŁUGA SPRZĘTU

Obsługa podstawowego sprzętu służącego pomocą w opiece nad osobą starszą jak np.: ciśnieniomierz, łóżka antyodleżynowego, kroplówki, respiratora, pompy insulinowej i innych urządzeń a także, DVD, komputera, rzutnika i innych urządzeń służących min. rozrywce.

DEMOGRAFIA

Geneza demografii. Rodzaje demografii: demografia opisowa; demografia porównawcza, demografia historyczna, demografia analityczna, demografia potencjalna . Podstawowe wskaźniki i współczynniki w demografii, wskaźnik przyrostu naturalnego, współczynnik płodności, współczynnik urodzeń, współczynnik zawierania małżeństw, współczynnik zastępowalności pokoleń, współczynnik migracji. Ocena i zrozumienie przyczyn zmian liczby, podstawowych struktur oraz tempa przyrostu ludności. Źródła informacji oraz metody pomiaru i prognozowania procesów demograficznych. Demograficznej sytuacji Europy i świata. Znaczenie statystyki w demografii. Mniejszości narodowe

KURATOR SĄDOWY

Uznano, że zawód ten powinno zdobywać się w ramach studiów podyplomowych, zaś główną cechą kuratora powinna być umiejętność ochrona przed manipulacją. Podkreślono, że powinien być wymóg bycia najpierw przez jakiś czas kuratorem społecznym, by uzyskać kwalifikacje kuratora zawodowego. Zwrócono uwagę na problem z odbyciem praktyk w tym przypadku ze względu na ochronę danych osobowych.

Za najistotniejsze w kształceniu kuratorów sądowych uznano poniższe przedmioty:

1. Prawo
2. Trening interpersonalny
3. Prowadzenie dokumentacji

4. Negocjacje i mediacje
5. Rozwiązywanie konfliktów
6. Metody pracy kuratorskiej
7. Patologie społeczne
8. Asertywność
9. Techniki relaksacji
10. Teoria probacji
11. Rozpoznanie środowiskowe
12. Praca w ośrodkach kuratorskich
13. Psychologia
14. Narzędzia diagnostyczne

Podkreślono wagę dużej ilości praktyk i warsztatów. Wskazano na ogólne treści programowe poszczególnych przedmiotów jakie zdaniem uczestników spotkania są niezbędne do prawidłowego kształcenia we wskazanym zawodzie.

PRAWO

Podstawy prawa karnego. Zasady ponoszenia odpowiedzialności karnej. Pojęcie i klasyfikacja czynów zabronionych; przestępstwa i wykroczenia. Pojęcie i rodzaje winy, okoliczności ją wyłączające. Formy stadialne i zjawiskowe przestępstwa. Kary i środki karne, zasady wymiaru kary. Karnoprawna ochrona obrotu gospodarczego. Zarys postępowania karnego. Wybrane zagadnienia prawa administracyjnego i finansowego. Pojęcie administracji publicznej. Rodzaje administracji rządowej. Szczeble i organy administracji samorządowej. Prawne formy działania administracji. Zasady postępowania administracyjnego. Zakres regulacji materialnego prawa administracyjnego. Pojęcie i zakres prawa finansowego. Podstawowe zasady prawa budżetowego, dewizowego i celnego. Definicja podatku, zasady podatkowe. Powstawanie i wygasanie zobowiązań podatkowych. Polski

system podatkowy. Elementy publicznego prawa gospodarczego. Rola administracji publicznej w gospodarce. Pojęcia działalności gospodarczej i przedsiębiorcy. Konstytucyjne i ustawowe zasady działalności gospodarczej. Reglamentowane rodzaje działalności gospodarczej. Struktura i rola Krajowego Rejestru Sądowego. Obowiązki przedsiębiorcy podejmującego działalność gospodarczą. Prawne instrumenty ochrony konkurencji i konsumentów. Ochrona własności przemysłowej. Zarys prawa cywilnego. Zastosowanie cywilnoprawnej metody regulacji stosunków społecznych. Zdolność prawna i do czynności prawnych, przedstawicielstwo. Pojęcie i rodzaje osób prawnych. Przedmiot stosunku cywilnoprawnego, dobra niematerialne, definicja i podział rzeczy. Pojęcie prawa rzeczowego. Treść prawa własności oraz innych praw rzeczowych. Czynności prawne, oświadczenia woli, wady oświadczeń woli, forma czynności prawnych. Powstawanie i elementy stosunków zobowiązaniowych. Pojęcie i rodzaje umów cywilnoprawnych. Pojęcie i rodzaje świadczenia, szczególne znaczenie świadczeń odszkodowawczych. Zasady i przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej. Pojęcie spadku i dziedziczenia, rodzaje dziedziczenia. Zarys prawa handlowego. Wspólne zagadnienia spółek handlowych. Zasady odpowiedzialności za zobowiązania w spółkach osobowych. Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych. Tworzenie spółek kapitałowych. Wkład, udział, akcja, kapitał zakładowy, majątek spółki kapitałowej. Organy spółek kapitałowych i ich kompetencje. Pojęcie i charakterystyka czynności handlowych. Najczęściej stosowane w obrocie gospodarczym umowy cywilnoprawne. Pojęcie przekazu i jego wykorzystanie w instytucji weksla trasowanego. Zobowiązania z weksli i czeków. Elementy innych dyscyplin pokrewnych prawu cywilnemu. Pojęcie, zakres i źródła prawa pracy. Powstawanie i wygasanie stosunków pracy. Podstawowe prawa i obowiązki stron stosunku pracy. Rodzaje postępowań cywilnych. Zarys przebiegu postępowania cywilnego

NEGOCJACJE I MEDJACJE

Negocjacje – czym są i czemu służą. Organizacja negocjacji. Modele negocjacji. Style negocjowania. Techniki negocjacyjne i ich charakterystyka. Techniki efektywnej komunikacji interpersonalnej. Komunikacja niewerbalna. Manipulowanie emocjami podczas negocjacji. Nietypowe sytuacje w negocjacjach. Negocjacje z przestępcami. Komunikacja interpersonalna (poczucie własnej wartości; feed-back; empatia; podejmowanie decyzji; kształtowanie prawidłowej komunikacji; zarządzanie zespołem; inteligencja emocjonalna; perswazja, doskonalenie umiejętności postępowania z ludźmi;

konformizm; manipulacje społeczne). Komunikacja werbalna i niewerbalna, reguły postrzegania społecznego. gry i postawy życiowe - teoria analizy transakcyjnej, manipulacje społeczne, eksperymenty P. Zimbardo i E. Ascha,. Mediacje między pokrzywdzonym a sprawcą.

TRENING INTERPERSONALNY

Trening wrażliwości: (wymiana oczekiwań (kontrakt), zasady udzielania konstruktywnych informacji zwrotnych, budowanie atmosfery bezpieczeństwa i otwartości w grupie, stymulowanie interakcji – ekspresja i samopoznanie (eksploracja indywidualnych wzorów emocjonalnego reagowania w sytuacjach interpersonalnych, np. bliskość i dystans, zaufanie i kontrola, empatia lub brak empatii, udzielanie pomocy i korzystanie z pomocy innych), pogłębianie kontaktów indywidualnych w grupie – poznawanie innych, gromadzenie informacji zwrotnych, rozpoznawanie swoich silnych i słabych stron w kontakcie.). Trening asertywności: (cechy i rola asertywnego zachowania się w kontaktach interpersonalnych – określanie granic własnego terytorium psychologicznego, postawa asertywna, mapa asertywności, wyrażanie i przyjmowanie emocji i opinii (pozytywnych i negatywnych), asertywne zachowanie się w sytuacjach konfliktowych – reagowanie na krytykę i atak.

PROWADZENIE DOKUMENTACJI

Poznanie typów i rodzajów dokumentów niezbędnych do pełnienia roli kuratora sądowego, zasad ich wypełniania, archiwizacja dokumentów i ich brakowanie.

ROZWIĄZYWANIE KONFLIKTÓW

Natura, rozwój, dynamika konfliktów. Rodzaje konfliktów, ich przyczyny i konsekwencje. Komunikowanie się w konflikcie – dynamika, metody doprowadzania do zmiany, zniekształcenia komunikacji, rozwiązywanie sporu. Metody zarządzania konfliktem. Zastosowanie Analizy Transakcyjnej dla radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi. Identyfikacja i przełamywanie barier w

sprawnym komunikowaniu się. Komunikacja asertywna (prowadzenie rozmowy dyscyplinującej, prowadzenie rozmowy motywującej (zbieranie informacji, kryteria formułowania ocen, wyrażanie konstruktywnych pochwał i krytyki, budowanie planów na przyszłość). Błędy w zarządzaniu konfliktem. Rozwiązywanie konfliktów poprzez działanie.

METODY PRACY KURATORSKIEJ

Zdania o charakterze wychowawczo - resocjalizacyjnym, diagnostycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu

model dysfunkcyjny, niefunkcyjny (kontrolny) i resocjalizacyjny, aktywizujący.

pracy z indywidualnym przypadkiem

Kontrakt kuratorski i możliwości wykorzystania metody socjoterapii

Casework jako element oddziaływań wspierających proces usamodzielniania społecznego

ASERTYWNOŚĆ

Identyfikacja cech zachowań asertywnych. Typy zachowań asertywnych. Prawa asertywne. Komunikaty typu „Ja”. Zwiększenie świadomości uczestników w zakresie osobistych i antyasertywnych tekstów. Zmiana sposobu myślenia. Obrona swoich praw. Krytyka i pochwały. Techniki konstruktywnego reagowania na różne formy krytyki i ataku. Asertywna odmowa.

TECHNIKI RELAKSACJI

Poznanie technik, które pozwolą zarówno kuratorowi jak i podopiecznemu na pozbycie się stresu i pokładów agresji. Relaksacja przez oddech. Technika Alexandra. Masaż. Medytacja. Kinezylogia. Wizualizacja. Muzykoterapia. Trening autogenny Schulza. Choreoterapia.

ROZPOZNANIE ŚRODOWISKOWE

Poznanie zasad i warunków przeprowadzenia wywiadu środowiskowego przez kuratorów sądowych. Informacje objęte wywiadem środowiskowym (sytuacji bytowej, warunków środowiskowych, sposobu spędzania przez dziecko wolnego czasu, przebiegu nauki, stanu zdrowia dziecka i jego rodziny, wykształcenia rodziców i pracy przez nich wykonywanej itp.) Zasady sporządzenia sprawozdania po wywiadzie.

PRACA W OŚRODKACH KURATORSKICH

Zasady tworzenia ośrodków, podstawy prawne. Zadania ośrodków kuratorskich jak np.: wdrażanie podopiecznych do przestrzegania zasad współżycia społecznego i porządku publicznego oraz kształtowanie właściwego stosunku do nauki i pracy, a także budzenie zainteresowań i rozwijanie uzdolnień poprzez: udzielanie pomocy w usuwaniu zaniedbań wychowawczych; podnoszenie poziomu kultury osobistej; wyrabianie i utrwalanie nawyków pracy społecznie użytecznej; udzielanie pomocy w nauce przy zdobywaniu przygotowania zawodowego; organizowanie wolnego czasu; udzielanie pomocy w rozwiązywaniu trudności życiowych; udzielanie pomocy materialnej, przeprowadzanie zajęć dydaktyczno-wychowawczych z nieletnimi; współdziałanie z rodzicami lub opiekunami uczestników zajęć; współpraca ze szkołami, do których uczęszczają nieletni lub też z zakładami pracy, w których pracują lub odbywają praktyki; stosowanie indywidualnej pracy wychowawczej i zaleceń wynikających z opieki psychologiczno-lekarskiej nad nieletnimi; w uzasadnionych przypadkach składanie wniosków o skierowanie uczestników na badania specjalistyczne; kontrolowanie wyników w nauce i udzielanie pomocy nieletnim w zakresie wyrównywania braków w nauce szkolnej.

PATOLOGIE SPOŁECZNE

Źródła i charakter problemów społecznych; Przystępczość – charakterystyka zjawiska – teorie wyjaśniające zachowania przestępcze, Patologia działania instytucji – elementarne negatywne zjawiska, zjawisko korupcji, Społeczne problemy uzależnień, Narkomania, fazy rozwoju uzależnienia, systemowe rozwiązania, Problemy alkoholowe, Psycho – bio – społeczny model uzależnienia, Społeczne aspekty zaburzeń seksualnych, przestępstwa na tle seksualnym, prostytutka, AIDS, Psychoprofilaktyka wobec narkomanów, nosiciele wirusa HIV, Programy profilaktyki – ośrodki terapii i resocjalizacji, Systemy profilaktyki, rehabilitacji i resocjalizacji, Ontologiczny status problemów społecznych; Ubóstwo i marginalizacja społeczna; Cykl życiowy jednostki i związane z tym kwestie społeczne; Problemy współczesnej rodziny; Dezorganizacja, patologia społeczna i dewiacje; Dzieci i młodzież zagrożone w środowisku wychowawczym, Zagrożenia w środowisku rodzinnym, konflikty w rodzinach narkomanów, proces terapii i resocjalizacji a zaangażowanie rodziny, konflikty w środowisku szkolnym, zagrożenia w grupach nieformalnych, Postawy rodziców, rodziny i wychowawców wobec uzależnień, Profilaktyka zachowań dewiacyjnych – ogólne zasady prowadzenia profilaktyki, Psychoprofilaktyka wobec narkomanów, nosiciele wirusa HIV, Programy profilaktyki – ośrodki terapii i resocjalizacji, Systemy profilaktyki, rehabilitacji i resocjalizacji, kwestie społeczne w środowisku wielkomiejskim i wiejskim; zapobieganie oraz zwalczanie wykorzystania seksualnego kobiet i dzieci; zjawisko handlu ludźmi, zapobieganie, zwalczanie oraz karanie handlu ludźmi, udzielanie pomocy ofiarom handlu ludźmi; zagrożenia dotyczące integracji cudzoziemców.

TEORIA PROBACJI

- uznanie sprawcy za winnego popełnienia przestępstwa,
- zawieszenie wykonania orzeczenia o karze,
- nałożenie na sprawcę obowiązków w okresie próby,
- poddanie go dozorowi kuratora.

kategorie środków probacyjnych realizowanych w stosunku do osób dorosłych:

- warunkowe, przedterminowe zwolnienie z zakładu karnego,
- warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności,
- warunkowe umorzenie postępowania karnego,
- warunkowe zwolnienie z zakładu leczniczego,
- skierowanie na leczenie ambulatoryjne,

— oddanie pod nadzór na wniosek skazanego.

Probacja w stosunku do osób nieletnich - instytucje prawne:

- nadzór nad nieletnim sprawcą czynu karalnego,
- umieszczenie w ośrodku kuratorskim,
- nadzór nad nieletnim umieszczonym na czas określony poza zakładem poprawczym,
- nadzór nad nieletnim warunkowo zwolnionym z zakładu poprawczego,
- nadzór kuratora nad małoletnim przy ograniczeniu władzy rodzicielskiej,
- nadzór kuratora w sprawach o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu osób.

NARZĘDZIA DIAGNOSTYCZNE

Zapoznanie z narzędziami diagnostycznymi używanymi przez kuratora sądowego, i ich zastosowaniem jak np.: OASys (System oceny przestępców), MAPPa (Wielozadaniowe biuro oceny biuro oceny publicznej), MARAC (Wieloagencyjne zarządzanie ryzykiem), testy, programy komputerowe i inne.

Opracowała I. Pałgan